HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

13 februarie 2020*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie penală – Directiva (UE) 2016/343 – Prezumția de nevinovăție și dreptul de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale – Articolul 8 alineatele (1) și (2) – Condiții impuse de o reglementare națională pentru desfășurarea unui proces în lipsă – Neprezentarea persoanelor acuzate la anumite ședințe pentru motive fie dependente, fie independente de voința lor – Dreptul la un proces echitabil”

În cauza C-688/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria), prin decizia din 22 octombrie 2018, primită de Curte la 6 noiembrie 2018, în procedura penală împotriva

TX,

UW,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul M. Safjan (raportor), președinte de cameră, domnul L. Bay Larsen și doamna C. Toader, judecători,

avocat general: domnul P. Pikamäe,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, de P. Barros da Costa, de L. Medeiros și de D. Pires, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de R. Troosters și de Y. Marinova, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: bulgara.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 8 alineatele (1) și (2) din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (JO 2016, L 65, p. 1).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva lui TX și a lui UW pentru participarea lor la un grup infracțional organizat.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit considerentelor (9), (33)-(37), (44) și (47) ale Directivei 2016/343:

„(9) Scopul prezentei directive este acela de a consolida dreptul la un proces echitabil în cadrul procedurilor penale prin stabilirea unor norme minime comune privind anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție și ale dreptului de a fi prezent la proces.

[…]

(33) Dreptul la un proces echitabil este unul dintre principiile de bază ale unei societăți democratice. Dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces se întemeiază pe dreptul menționat și ar trebui să fie asigurat în întreaga Uniune [Europeană].

(34) În cazul în care, din motive independente de voința lor, persoanele suspectate sau acuzate nu sunt în măsură să asiste la proces, acestea ar trebui să aibă posibilitatea de a solicita o nouă înfățișare pentru proces, în limita termenului prevăzut de dreptul intern.

(35) Dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces nu este absolut. În anumite condiții, persoanele suspectate și acuzate ar trebui să aibă posibilitatea de a renunța la acest drept, în mod expres sau tacit, dar neechivoc.

(36) În anumite circumstanțe, ar trebui să fie posibilă pronunțarea unei hotărâri cu privire la vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate chiar dacă persoana în cauză nu este prezentă la proces. Acest lucru poate fi valabil atunci când persoana suspectată sau acuzată a fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării, însă, cu toate acestea, nu se prezintă. Informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la proces ar trebui înțeleasă în sensul citării acesteia în persoană sau a informării oficiale a acesteia în alt mod asupra datei și a locului în care urmează să se desfășoare procesul, astfel încât să fie în măsură să aibă cunoștință despre proces. Informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la consecințele neprezentării ar trebui înțeleasă în special în sensul că aceasta a fost informată că ar putea fi pronunțată o hotărâre în cazul în care nu se prezintă la proces.

(37) De asemenea, ar trebui să fie posibilă desfășurarea unui proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția în absența persoanei suspectate sau acuzate dacă aceasta a fost informată cu privire la proces și a mandatat un avocat care a fost desemnat de către persoana respectivă sau de către stat pentru a o reprezenta la proces și care reprezintă persoana suspectată sau acuzată.

[…]

(44) Principiul eficacității dreptului Uniunii impune instituirea de către statele membre a unor măsuri reparatorii adecvate și eficiente în eventualitatea încălcării unui drept conferit persoanelor prin dreptul Uniunii. O cale de atac eficientă, care este disponibilă în cazul încălcării oricăror drepturi prevăzute în prezenta directivă, ar trebui să aibă ca efect, în măsura în care este posibil, plasarea persoanelor suspectate sau acuzate în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă încălcarea nu s-ar fi produs, în vederea protejării dreptului la un proces echitabil și a dreptului la apărare.

[…]

(47) Prezenta directivă susține drepturile și principiile fundamentale recunoscute de [Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, denumită în continuare «carta»] și de [Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, denumită în continuare «CEDO»], inclusiv interzicerea torturii și a tratamentului inuman sau degradant, dreptul la libertate și securitate, respectarea vieții private și de familie, dreptul la integritatea persoanei, drepturile copilului, integrarea persoanelor cu dizabilități, dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare. Ar trebui acordată atenție îndeosebi articolului 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), potrivit căruia Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în cartă și conform căruia drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate de CEDO și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre, constituie principii generale ale dreptului Uniunii.”

4 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiect”, enunță:

„Prezenta directivă prevede norme minime comune cu privire la:

(a) anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție în cadrul procedurilor penale;

(b) dreptul de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale.”

5 Articolul 8 din directiva menționată, intitulat „Dreptul de a fi prezent la proces”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente la propriul proces.

(2) Statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența persoanei în cauză, cu condiția ca:

(a) persoana suspectată sau acuzată să fi fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării; sau

(b) persoana suspectată sau acuzată care a fost informată cu privire la proces să fie reprezentată de un avocat mandatat, care a fost numit fie de către persoana suspectată sau acuzată, fie de către stat.”

Dreptul bulgar

6 Articolul 55 alineatul (1) din Nakazatelno-protsesualen kodeks (Codul de procedură penală, denumit în continuare „NPK”) prevede:

„Suspectul are următoarele drepturi:

[…]

să participe la procesul penal […]”

7 Articolul 94 alineatul (1) din NPK prevede:

„Participarea unui apărător în procesul penal este obligatorie dacă:

[…]

8. litigiul este judecat în lipsa suspectului;

[…]”

8 Articolul 247b alineatul (1) din NPK prevede:

„La cererea judecătorului raportor, o copie a actului de punere în mișcare a acțiunii penale se comunică inculpatului. Prin notificarea actului de punere în mișcare a acțiunii penale, inculpatul este informat cu privire la organizarea unei ședințe preliminare și cu privire la chestiunile prevăzute la articolul 248 alineatul (1), cu privire la dreptul său de a se înfățișa cu un apărător și la posibilitatea desemnării unui apărător în cazurile prevăzute la articolul 94 alineatul (1), precum și cu privire la faptul că respectiva cauză poate fi examinată și soluționată în lipsa sa, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 269.”

9 Articolul 269 din NPK are următorul cuprins:

„(1) În cauzele în care inculpatul a fost trimis în judecată pentru o infracțiune gravă, prezența acestuia la ședință este obligatorie.

(2) Instanța poate dispune ca inculpatul să se înfățișeze și în cazurile în care prezența sa nu este obligatorie atunci când această înfățișare este necesară în vederea stabilirii adevărului obiectiv.

(3) În măsura în care acest lucru nu împiedică stabilirea adevărului obiectiv, cauza poate fi judecată în lipsa inculpatului dacă:

[…]

3. acesta a fost legal citat, nu a indicat un motiv întemeiat pentru neprezentarea sa și a fost respectată procedura prevăzută la articolul 247b alineatul (1);

[…]”

10 Articolul 423 din NPK prevede:

„(1) În termen de șase luni de la luarea la cunoștință a condamnării penale definitive sau de la transmiterea efectivă a acesteia Republicii Bulgaria de către o altă țară, persoana condamnată în lipsă poate solicita redeschiderea procesului penal invocând absența sa în cursul procedurii penale. Cererea

este admisă, cu excepția cazului în care, pe de o parte, persoana condamnată s-a sustras de la judecată după comunicarea capetelor de acuzare în cadrul procedurii preliminare, ceea ce are ca efect faptul că procedura prevăzută la articolul 247b alineatul (1) nu poate fi executată, sau în care, pe de altă parte, după ce procedura menționată a fost executată, persoana condamnată nu s-a înfățișat la ședință fără un motiv întemeiat.

(2) Cererea nu suspendă executarea hotărârii penale, cu excepția cazului în care instanța dispune altfel.

(3) Procedura de redeschidere a procesului penal încetează în cazul în care persoana condamnată în lipsă nu se prezintă la ședință fără un motiv întemeiat.

[…]”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

11 Spetsializirana prokuratura (Parchetul specializat, Bulgaria) a început urmărirea penală împotriva a treisprezece persoane, acuzate că ar fi conducătorii și/sau membrii unui grup infracțional organizat al cărui obiectiv era săvârșirea de omoruri, de tâlhării și de furturi, precum și că ar fi săvârșit alte infracțiuni în cadrul acestui grup infracțional. Două dintre persoanele acuzate sunt TX și UW, cărora li se reproșează că au participat la grupul infracțional menționat, infracțiune care se pedepsește cu închisoarea de la trei la zece ani.

12 TX și UW au fost informați cu privire la condițiile în care procesul se va putea desfășura în lipsa lor, în special în cazul în care nu se prezintă fără un motiv întemeiat, și cu privire la faptul că, într-un astfel de caz, decizia definitivă pe fond va fi obligatorie în ceea ce îi privește și nu va putea fi atacată pe motiv că ei nu ar fi participat personal la dezbateri.

13 În cadrul procesului lui TX și al lui UW în fața Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria), au avut loc într-o primă etapă șapte ședințe. La fiecare dintre aceste ședințe, cauza a făcut obiectul unei amânări. Din cauza lipsei, din motive de boală, a anumitor persoane acuzate, la data ședințelor menționate instanța de trimitere nu a efectuat acte de cercetare judecătorească și nu a administrat probe. Această instanță a examinat dacă motivele absențelor respective erau reale, însă, în pofida numeroaselor sale îndoieli, nu a putut repune în discuție temeinicia absenței acestor persoane acuzate.

14 Prin actele din 19 și 26 aprilie 2017, instanța de trimitere s-a pronunțat cu privire la posibilitatea de a organiza în cauza principală o ședință în lipsa persoanelor acuzate menționate.

15 În această privință, pe de o parte, ea a constatat că prezența acelorași persoane acuzate nu era necesară „pentru stabilirea adevărului obiectiv”, în sensul reglementării naționale, în ceea ce privește infracțiunile imputate.

16 Pe de altă parte, în ceea ce privește examinarea cauzei principale în lipsa uneia dintre persoanele acuzate, instanța de trimitere a stabilit, în temeiul reglementării naționale, următoarele modalități:

– prezența obligatorie a avocatului persoanei interesate, care trebuie să o apere în mod efectiv;

– transmiterea unei copii a încheierii de ședință persoanei interesate pentru ca aceasta să poată lua cunoștință de actele de cercetare judecătorească efectuate și de probele administrate în lipsa sa;

– posibilitatea persoanei interesate de a solicita readministrarea acestor probe în prezența sa;

– dreptul persoanei interesate care nu s-a prezentat dintr-un motiv independent de voința acesteia de a solicita refacerea în prezența sa a actelor de cercetare judecătorească efectuate;

– dreptul persoanei interesate care nu s-a prezentat dintr-un motiv care îi este imputabil de a solicita refacerea actelor efectuate în cazul în care participarea personală a acesteia la actul concret de administrare a probelor este necesară pentru protejarea intereselor sale.

17 La cele douăsprezece ședințe organizate ulterior actelor din 19 și 26 aprilie 2017, unele dintre persoanele acuzate au lipsit din diferite motive.

18 Astfel, TX nu s-a prezentat la ședința care a avut loc la 16 mai 2018 pentru un motiv independent de voința sa, și anume din motive de boală. În ceea ce îl privește pe UW, acesta nu a dorit să se prezinte la ședința respectivă. Ambii au fost apărați de avocații pe care i-au mandatat. Copii ale încheierii de ședință din data menționată le-au fost transmise lui TX și lui UW pentru a putea lua cunoștință de administrarea probelor intervenită în lipsa lor.

19 TX și UW s-au prezentat la ședința următoare, care a avut loc la 30 mai 2018. După ce s-au consultat cu avocații lor, aceștia au declarat că au luat cunoștință de încheierea de ședință din 16 mai 2018, precum și de elementele care au făcut obiectul administrării probelor care a fost realizată în lipsa lor și că nu doreau să participe la o nouă administrare a probelor. Actele efectuate în lipsa lor nu au fost refăcute.

20 TX nu s-a prezentat la ședința care s-a desfășurat la 1 octombrie 2018, tot din motive de boală. El a fost reprezentat la această ședință de un avocat. În lipsa lui TX, instanța de trimitere a administrat anumite probe și în special l-a audiat pe principalul martor al acuzării, citat de parchet. Lui TX i-a fost comunicată o copie a încheierii de ședință pentru a putea lua cunoștință de probele administrate în lipsa sa.

21 TX s-a prezentat la ședința următoare, care a avut loc la 17 octombrie 2018. După ce s-a consultat cu avocatul său, a declarat că avea cunoștință de încheierea de ședință din 1 octombrie 2018 și de elementele care au făcut obiectul administrării probelor în lipsa sa și că dorea să participe personal la audierea principalului martor al acuzării. Instanța de trimitere a dat curs acestei cereri și a efectuat o audiere suplimentară a acestui martor. TX a avut posibilitatea să participe pe deplin la această audiere și să adreseze toate întrebările pe care le dorea.

22 În ceea ce îl privește pe UW, instanța de trimitere arată că, în vederea efectuării procedurii de judecare în lipsă după acordul dat în cunoștință de cauză de persoana acuzată, reglementarea națională prevede informarea acestei persoane referitor la desfășurarea procesului penal, la consecințele neprezentării sale, precum și la participarea obligatorie a unui avocat, garanții care sunt prevăzute la articolul 8 alineatul (2) literele (a) și (b) din Directiva 2016/343.

23 Instanța menționată subliniază că are îndoieli în ceea ce privește conformitatea cu dreptul Uniunii a reglementării naționale în discuție în litigiul principal, în special în raport cu considerentul (35) al Directivei 2016/343, și că aceste îndoieli se referă la condițiile în care renunțarea la dreptul de a fi prezent la proces ar putea interveni în mod valabil.

24 În ceea ce îl privește pe TX, care nu s-a prezentat la anumite ședințe din motive independente de voința sa, și anume din motive de boală, instanța de trimitere consideră că, în lumina considerentului (34) al Directivei 2016/343, ar putea fi constatată o încălcare a dreptului acestuia de a fi prezent la procesul penal, în măsura în care absența sa era motivată. Ea ridică problema dacă o astfel de încălcare a avut loc efectiv, ținând seama de actele care au intervenit în urma acestor ședințe la cererea lui TX.

25 În această privință, referitor la ședința care a avut loc la 16 mai 2018, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă declarația lui TX care constă în a nu solicita refacerea actelor efectuate constituie o renunțare valabilă la dreptul de a fi prezent la proces și dacă posibilitatea de a renunța la proces menționată în considerentul (35) al Directivei 2016/343 se aplică și în ceea ce privește actele procedurale deja efectuate. Referitor la ședința care s-a desfășurat la 1 octombrie 2018, instanța de trimitere urmărește să afle dacă audierea suplimentară, în prezența lui TX, a martorului acuzării, citat de parchet, constituie un act suficient în raport cu considerentul (44) al Directivei 2016/343.

26 Instanța de trimitere precizează că avocații domnilor TX și UW au asistat la toate ședințele care au avut loc în cauza principală.

27 În aceste condiții, Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Dreptul persoanei acuzate de a fi prezent la proces, în conformitate cu articolul 8 alineatele (1) și (2) coroborat cu considerentele (35) și (44) ale Directivei 2016/343, este încălcat în cazul în care una dintre ședințele de judecată din cadrul unui proces penal a avut loc în lipsa persoanei acuzate, iar aceasta a fost legal citată, a fost informată cu privire la consecințele neprezentării și a fost apărată de un avocat ales de ea, atunci când:

a) persoana acuzată nu s-a prezentat din motive care îi sunt imputabile (și anume, a decis să nu participe la respectiva ședință);

b) persoana acuzată nu s-a prezentat din motive independente de voința sa (și anume din motive de boală), dacă ulterior a fost informată cu privire la actele efectuate în lipsa sa și, în cunoștință de cauză, a luat o decizie prin care:

– a declarat că nu va contesta legalitatea acestor acte invocând neprezentarea sa și că nu va solicita refacerea lor în prezența sa;

– a declarat că dorește să participe la aceste acte, motiv pentru care instanța a efectuat o audiere suplimentară a persoanei indicate de persoana acuzată și i-a dat acesteia din urmă posibilitatea de a participa pe deplin la respectiva audiere?”

Cu privire la întrebarea preliminară

28 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 8 alineatele (1) și (2) din Directiva 2016/343 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care prevede, în situația în care persoana acuzată a fost informată în timp util cu privire la desfășurarea procesului său, precum și cu privire la consecințele neprezentării la acest proces și în care această persoană a fost reprezentată de un avocat mandatat pe care l-a desemnat, că dreptul acesteia de a asista la proces nu este încălcat atunci când:

– a decis în mod neechivoc să nu se prezinte la una dintre ședințele organizate în cadrul procesului său sau

– nu s-a prezentat pentru un motiv independent de voința sa la una dintre aceste ședințe în cazul în care, în urma acestei ședințe, a fost informată cu privire la actele efectuate în lipsa sa și, în cunoștință de cauză, a adoptat o decizie prin care a declarat fie că nu va invoca lipsa sa pentru a contesta legalitatea acestor acte, fie că dorea să participe la aceste acte, determinând instanța națională sesizată să refacă actele menționate, în special prin efectuarea unei audieri suplimentare a unui martor, la care persoana acuzată a avut posibilitatea de a participa pe deplin.

29 Cu titlu introductiv, este necesar să se arate că scopul Directivei 2016/343 este, astfel cum rezultă din articolul 1 și din considerentul (9) al acesteia, stabilirea unor norme minime comune aplicabile procedurilor penale cu privire la anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție și ale dreptului de a fi prezent la proces [Hotărârea din 19 septembrie 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, punctul 45, precum și Hotărârea din 5 septembrie 2019, AH și alții (Prezumția de nevinovăție), C-377/18, EU:C:2019:670, punctul 38].

30 În plus, trebuie amintit că această directivă nu poate fi interpretată, având în vedere caracterul minim al armonizării urmărite de aceasta, în sensul că este un instrument complet și exhaustiv (a se vedea în acest sens Ordonanța din 12 februarie 2019, RH, C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, punctul 59 și jurisprudența citată).

31 În această privință, articolul 8 alineatul (1) din directiva menționată prevede că statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente la propriul proces.

32 Considerentul (35) al aceleiași directive precizează că dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces nu are caracter absolut și că, în anumite condiții, persoanele suspectate și acuzate ar trebui să aibă posibilitatea de a renunța la acest drept, în mod expres sau tacit, dar neechivoc.

33 Astfel, articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343 enunță că statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența acesteia, cu condiția ca, în temeiul literei (a) a acestei dispoziții, persoana suspectată sau acuzată să fi fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării sau ca, în temeiul literei (b) a dispoziției menționate, persoana suspectată sau acuzată care a fost informată cu privire la proces să fie reprezentată de un avocat mandatat, care a fost numit fie de către persoana suspectată sau acuzată, fie de către stat.

34 Pe de altă parte, considerentul (47) al Directivei 2016/343 enunță că aceasta respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute de cartă și de CEDO, inclusiv dreptul la un proces echitabil, prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare.

35 Astfel cum rezultă din considerentul (33) al acestei directive, dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces se întemeiază pe dreptul la un proces echitabil, consacrat la articolul 6 din CEDO, căruia îi corespund, după cum precizează Explicațiile cu privire la Carta drepturilor fundamentale (JO 2007, C 303, p. 17), articolul 47 al doilea și al treilea paragraf, precum și articolul 48 din cartă.

36 În această privință, reiese din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului că organizarea unei ședințe publice constituie un principiu fundamental, consacrat la articolul 6 din CEDO. Acest principiu prezintă o importanță deosebită în materie penală, în care trebuie să existe în general o instanță de prim grad de jurisdicție care să respecte pe deplin cerințele articolului 6 din CEDO și în care un justițiabil poate solicita în mod legitim să fie „ascultat”, precum și să beneficieze în special de posibilitatea de a-și expune oral mijloacele de apărare, de a asculta depozițiile incriminatoare, de a interoga și de a contrainteroga martorii (Curtea EDO, 23 noiembrie 2006, Jussila împotriva Finlandei, CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, § 40, și Curtea EDO, 4 martie 2008, Hüseyin Turan împotriva Turciei, CE:ECHR:2008:0304JUD001152902, § 31).

37 Potrivit acestei jurisprudențe, nici litera, nici spiritul articolului 6 din CEDO nu împiedică o persoană să renunțe de bunăvoie la garanțiile unui proces echitabil în mod expres sau tacit. Cu toate acestea, renunțarea la dreptul de a lua parte la ședință trebuie să fie dovedită în mod neechivoc și să fie însoțită de un minim de garanții care să corespundă gravității sale. În plus, ea nu trebuie să afecteze niciun interes public important (Curtea EDO, 1 martie 2006, Sejdovic împotriva Italiei, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86, precum și Curtea EDO, 13 martie 2018, Vilches Coronado și alții împotriva Spaniei, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36).

38 În cauza principală a fost începută urmărirea penală împotriva mai multor persoane pentru conducerea și/sau participarea la un grup infracțional organizat. În stadiul inițial al procesului, persoanele acuzate au fost informate în temeiul reglementării naționale cu privire la condițiile în care, în cazul neprezentării lor fără un motiv valabil, acest proces va putea avea loc în pofida absenței lor. De altfel, avocații persoanelor acuzate au asistat la toate ședințele organizate în cadrul procesului.

39 Întrebarea preliminară privește, în primul rând, situația în care o persoană acuzată renunță în mod deliberat să se prezinte la una dintre ședințele organizate în cadrul procesului său.

40 Având în vedere însuși modul de redactare a articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343, este necesar să se arate că, într-o cauză precum cea în discuție în litigiul principal, atât condițiile prevăzute la litera (a) a acestei dispoziții, cât și cele prevăzute la litera (b) a acesteia au fost respectate.

41 Pe de altă parte, din decizia de trimitere reiese că renunțarea lui UW la dreptul său de a participa la ședință a fost însoțită de un minim de garanții corespunzătoare gravității sale și că această renunțare nu pare să afecteze niciun interes public important.

42 În aceste condiții, trebuie să se constate că articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343 nu se opune unei reglementări naționale care prevede că dreptul unei persoane acuzate de a fi prezentă la propriul proces nu este încălcat atunci când aceasta a decis în mod neechivoc să nu se prezinte la una dintre ședințele organizate în cadrul procesului său, din moment ce a fost informată cu privire la desfășurarea acestei ședințe și a fost reprezentată în ședința menționată de un avocat mandatat.

43 Întrebarea adresată de instanța de trimitere privește, în al doilea rând, situația în care persoana acuzată nu a putut să se prezinte la ședințele organizate în cadrul procesului său pentru un motiv independent de voința sa, și anume din motive de boală.

44 Potrivit considerentului (34) al Directivei 2016/343, în cazul în care, din motive independente de voința lor, persoanele suspectate sau acuzate nu sunt în măsură să asiste la proces, acestea ar trebui să aibă posibilitatea de a solicita o nouă înfățișare pentru proces, în limita termenului prevăzut de dreptul național.

45 Instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe, pe de o parte, cu privire la situația în care persoana acuzată care nu a putut să se prezinte dintr-un motiv independent de voința sa la o ședință care s-a desfășurat în cadrul procesului său și care a fost informată cu privire la actele efectuate în lipsa sa în cadrul acestei ședințe a declarat că nu va invoca lipsa menționată pentru a contesta legalitatea actelor efectuate și că nu dorea refacerea lor în prezența sa.

46 În acest context, este necesar să se constate că se poate considera că o astfel de poziție constituie o renunțare în mod neechivoc la dreptul de a asista la ședința în cauză.

47 Pe de altă parte, instanța de trimitere vizează situația în care persoana acuzată a declarat că dorea refacerea în prezența sa a actelor efectuate atunci când era absentă, ceea ce a condus la organizarea audierii suplimentare a unui martor, la care persoana acuzată a avut posibilitatea de a participa pe deplin.

48 În această privință, nu se poate considera că o persoană care a obținut refacerea în prezența sa a actelor efectuate în cadrul ședințelor la care nu a putut să se prezinte a fost absentă de la proces.

49 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 8 alineatele (1) și (2) din Directiva 2016/343 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care prevede, în situația în care persoana acuzată a fost informată în timp util

cu privire la desfășurarea procesului său, precum și cu privire la consecințele neprezentării la acest proces și în care această persoană a fost reprezentată de un avocat mandatat pe care l-a desemnat, că dreptul acesteia de a asista la proces nu este încălcat atunci când:

– a decis în mod neechivoc să nu se prezinte la una dintre ședințele organizate în cadrul procesului său sau

– nu s-a prezentat pentru un motiv independent de voința sa la una dintre aceste ședințe în cazul în care, în urma acestei ședințe, a fost informată cu privire la actele efectuate în lipsa sa și, în cunoștință de cauză, a adoptat o decizie prin care a declarat fie că nu va invoca lipsa sa pentru a contesta legalitatea acestor acte, fie că dorea să participe la aceste acte, determinând instanța națională sesizată să refacă actele menționate, în special prin efectuarea unei audieri suplimentare a unui martor, la care persoana acuzată a avut posibilitatea de a participa pe deplin.

Cu privire la cheltuielile de judecată

50 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară:

Articolul 8 alineatele (1) și (2) din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care prevede, în situația în care persoana acuzată a fost informată în timp util cu privire la desfășurarea procesului său, precum și cu privire la consecințele neprezentării la acest proces și în care această persoană a fost reprezentată de un avocat mandatat pe care l-a desemnat, că dreptul acesteia de a asista la proces nu este încălcat atunci când:

– **a decis în mod neechivoc să nu se prezinte la una dintre ședințele organizate în cadrul procesului său sau**

– **nu s-a prezentat pentru un motiv independent de voința sa la una dintre aceste ședințe în cazul în care, în urma acestei ședințe, a fost informată cu privire la actele efectuate în lipsa sa și, în cunoștință de cauză, a adoptat o decizie prin care a declarat fie că nu va invoca lipsa sa pentru a contesta legalitatea acestor acte, fie că dorea să participe la aceste acte, determinând instanța națională sesizată să refacă actele menționate, în special prin efectuarea unei audieri suplimentare a unui martor, la care persoana acuzată a avut posibilitatea de a participa pe deplin.**

Semnături